

En bouw nu eens zonder dogma een dogmatiek op!

Dat staat gelijk met een huis te bouwen zonder hout, steen, beton, staal of ander stevig materiaal. Een kaartenhuis!

Daarmede wenschen we niets af te dingen op den denkarheid, waarvan de Dogmatiek van Dr. Riems getuigt.

De fout, die zich heel zijn Dogmatiek door wrekt, schuilt in het beginsel, waarvan hij en de zijnen uitgaan.

Dit belet niet, dat wij van vele stellingen, door hem geponeerd, met genoegen kennis namen.

Zoo b.v. zagen we met sympathie, hoe hij zich aan de eenzijdige waarde-filosofie, welke thans in vele kringen troef is, tracht te ontworstelen.

We nemen gaarne akte van uitspraken als deze: „Evenzeer als de openbaring in Christus blijvende waarden onthult, biedt zij ook blijvende waarheden: niet in den zin van het intellectualisme, als zouden de formuleeringen identiek zijn met de waarheid, maar in dien zin, dat de onveranderlijke waarde de onveranderlijkheid van de kern der formuleeringen evenaart”. En: „De „waarden” wijzen den weg tot de „waarden”. Ook: „De openbaring is niet alleen levensmacht, maar ook waarheid”.

Het is ons niet te doen om op elk onderdeel van deze eerste paragraaf in te gaan. Om alles, wat onze instemming heeft of waartegen we bedenking hebben, hier te markeren.

Een punt mag echter niet onbesproken blijven. Daarvoor is het te curieus.

In deze Dogmatiek komt n.l. niet voor een leer der Laatste Dingen.

De schrijver geeft daarvan rekenschap in de volgende bewoordingen: „Onder het gezichtspunt der Hoop valt de Eschatologie (leer aangaande de Voleinding). Hier hebben de dingen profetisch perspectief; wat de Christen hoopt, wordt „nog niet gezien” (Rom. 8); „t wordt „van verre aanschouwd” (Hebr. 11); „t draagt dus een ander genuncieerd karakter dan datgene, wat God ons geeft te gelooven. Wel is het geloof met de hope vast verbonden; „ik geloof eene heilige, algemeene Christelijke Kerk, de gemeenschap der heiligen; „... ik geloof... een eeuwig leven”; maar noch deze algemeene Christelijke Kerk, noch dit eeuwige leven, worden naar hun voleinding gezien: de gemeente verlangt hopen zoowel naar de komst van het Koninkrijk Gods als naar de volle openbaring van het eeuwige leven; beiden zijn objecten der Christelijke Hoop.

De schrijver schept daartoe een apart Elpidologie (leer van de Hoop), welke echter in de Dogmatiek niet mag worden opgenomen.

Ieder voelt intuïtief, dat er in deze redeneering losse steken zijn.

Dr. Riems wordt daardoor ontrouw aan zijn eigen opvatting van Dogmatiek. Heeft Dogmatiek tot voorwerp de Openbaring Gods in Christus, gelijk die door de Heilige Schrift is betuigd en door de Kerk is beleden, dan valt ook onze toekomstverwachting daaronder. Die behoort tot de Openbaring Gods, is door de Schrift betuigd en door de Kerk beleden. De leer van de Opstanding der dooden was een zeer integreerend deel van de apostolische prediking. Volgens Harnack e.a. maakte het evangelie daardoor juist den meesten indruk op de heidenen. Een van tweeën dus. Of Dr. Riems moet zijn definitie van Dogmatiek herzien of hij moet in de Dogmatiek ook aan de leer der Voleinding een plaats geven.

Een tweede bezwaar. Dr. Riems maakt hier een ongeoorloofde scheiding tusschen geloof en hoop. Wel erkent hij den vasten band tusschen beide. Maar praktisch weekt hij ze van elkander los. Dat nu mag niet. Het geloof heeft onder meer ook de hoop, of liever: de dingen, die men hoopt, tot inhoud. Daarom wordt de hoop ook wel geloof genoemd. Zoo b.v. in Ps. 27: „Indien ik niet had geloofd, dat ik het goede des Heeren zou zien in het land der levenden...”. Feitelijk wordt hier bedoeld op de hoop, want „t betreft de toekomst. Toch vindt die hoop hier een plaats onder het geloof. Wat men hoopt moet geloofd worden, anders is de hoop geen hoop, maar een hypothese.

Een derde bezwaar. Als men het hoop-element uit de Dogmatiek moest uitlechten, bleven er slechts brokstukken over. Het Middelaarswerk van Christus is nog niet voleind. Derhalve zouden we daarover moeten zwijgen. De heiligmaking door den Geest is evenmin voleind, noch aan ons persoonlijk, noch aan de Kerk. Ook daarover zou dus slechts gedeeltelijk kunnen worden gehandeld. De Bijzondere Openbaring (niet te vereenzelvigen met de Schrift) is ook al niet voleind, want we beiden den dag, waarop Christus „geopenbaard” zal zijn. Ook in dat leerstuk zouden we moeten blijven steken. Dat zou het geval zijn bij iederen locus in de Dogmatiek. De Dogmatiek zou in plaats van een afgerond systeem een afgeknotte kegel worden.

Het is niet onbekend, dat vele Doornigen met de Eschatologie geen raad weten. Doornige kwesties komen daarbij ter sprake, waarover zij zeer verschillend denken of niet denken.

Dr. Riems heeft toch niet onbewust de Eschatologie

logie uit de Dogmatiek verwijderd, omdat een onbestemd gevoel hem zei, dat hij anders vele geestverwanten van zich vervreemden zou?

HEPP.

DOOR AMERIKA.

VIII.

New-York III.

De vierkante regelmaat, waarover ik in een vorig artikel sprak, beheerscht ook heel het New-Yorksche stadsbeeld.

Eijna heel de stad is gebouwd in „blocks” (blokken huizen, die een langwerpig vierkant vormen en die althans in het middeel van New-York even groot zijn).

Ze worden gevormd door twaalf Avenues, die gesneden worden door tal van genummerde straten. Bij Washington Heights vindt men de 282ste straat.

Maar er is ook een Avenue, die levendig protesteert tegen al dat afgepaste en afgemete. Als een stoute rekel vlakt hij verschillende vierkantjes uit. Het is de deugniet, die dwars door de mooie perken van zijn ongehuwde tantes loopt en zich aan geen looppaden stoort. Als de tantes zijn uitgebromd, neemt ge hem op, gooit hem in de hoogte tot hij kraait van de pret.

Dat is Broadway (breede weg). Die moet van al die stijfheid niets hebben. Hij spot met de strepen van New-Yorks bouwmeesters. Als een jonge hond springt hij over architectonische hekjes. Hij maakt bochten, dat het een lust is. Hij brengt de afwisseling, het leven aan in de brouwerij, in dit geval de bouwrij. Hij dwingt de Vierde Avenue om voor hem op zij te gaan. Hij schept aardige hoekjes, waaraan de architecten hun vernuft kunnen scherpen. Als New-York zijn Broadway niet had, zou het er harkerig uitzien.

Althans in zijn schitterendste deel. Want in andere deelen treft ge gelukkig nog andere straten aan.

Daar hebt gij het Business-District (Zaken-district), dat is aangelegd door de Hollanders, het oude Nieuw-Amsterdam. Daar, waar de East River en de Hudson zich broederlijk werpen in den Atlantischen Oceaan kan de Europeaan zich nog te goed doen aan elleboogstraten. Ook een beetje Noordelijker, aan den havenkant, bij den Hudson, loopt het soms aardig schots en scheef.

En komt hij heel wat Noordelijker, dat tot het eigenlijke vasteland van Amerika hoort, over de Harlem River, zoo ter hoogte van de 160ste straat, in de Bronx, dan is het grotendeels met het vierkant gedaan.

Dan is men meer „buiten”. Dan heeft men meer een combinatie van stad en natuur.

En de natuur houdt niet van het kubisme.

Het kubisme voert de logika in de kunst. En de logika is voor de schoonheid een vreemd element.

Daarom mag men de kubistische steden of stads-gebeden in Amerika ook nooit een aesthetische norm aanleggen.

Schoon, het moet dadelijk toegegeven, zijn ze niet. Maar ze zijn logisch.

Men moet ze leeren begrijpen.

En als ge kubistisch New-York hebt begrepen, dan hebt ge ook de overige steden, op dergelijke wijze aangelegd, begrepen.

De Europeaan klaagt, als hij in Amerika komt, spoedig, dat alle steden gegoten zijn naar hetzelfde model.

Doch de logika werkt nu eenmaal met weinig gegevens.

Niettemin brengt ze groote dingen tot stand.

Wie naar Amerika gaat moet alles niet willen beoordeelen naar Europeesche begrippen. Anders kan hij er nooit wennen en kan hij het goede nooit waardeeren.

Heeft het logische stadsbeeld naast het aesthetische geen recht van bestaan?

Nu geloove men de kritiek niet, welke dikwijls door bezoekers aan de nieuwe wereld is geïnterd, als zou de Amerikaan alle schoonheidsgevoel missen.

Het tegendeel is waar. Men ontwaart in Amerika een hunkeren naar schoonheid.

Men zou er heel Europa wel willen opkopen en alle kunstschaten naar eigen land voeren.

Gij interumpert: ja, net als een parvenu? Neem het van mij aan: gij hebt het mis.

Men voelt er diep, hoe het eenzijdig logische het leven verarmt. Men verlangt naar een tegenwicht. Dat borgt men bij Europa. Want zelf heeft men nog geen tijd gehad het te fabriceren. Trouwens, schoonheid is geen fabriekswerk.

Natuurlijk is dat tegenwicht aanbrengen het ware niet.

Men kan daardoor evenwicht bereiken.

Doch ook evenwicht is nog altijd iets mechanisch. Het is geen harmonie.

Zoo staat het nu in Amerika. Er is een machtig streven om het aesthetische met het logische te doen equilibreeren.

Doch terwijl de logische produkten op den bodem

van het Amerikaansche volkskarakter zijn gegroeid, zijn de aesthetische van buiten af geïmporteerd, of althans naar buitenlandsche geïmiteerd.

Om het tegenwicht zoo zwaar mogelijk te maken, wordt de imitatie op reusachtige schaal gedreven. Grieksche en Romeinsche motieven worden compleet leeggeplunderd.

Nergens ter wereld, zelfs in Berlijn niet — hoewel ook daar de overdrijving niet gering is, vindt men de Grieksche zuil zoo geëxploiteerd als in Amerika.

Zieldaar één voorbeeld uit honderde.

Het mag niet ontkend, dat de drang naar eigen kunst werkt om uit de knop uit te breken.

Wat de bouwkunst betreft, ziet men dat het sterkst aan de skykrapers (wolkenkrabbers). Waren de eerste plompe, kubistische dingen, in de latere komt meer karakter. De Woolworth-toren streeft naar het ranke. De sobere ornamenten stemmen met de streng-puriteinsche lijnen overeen.

Het eigene begint te groeien.

Maar het kan lang duren eer het uitgegroeid is. Want de logika zet de schoonheid den voet dwars.

En die logika is onverbiddeijk.

Moet het ook zijn.

Het grootste deel van Amerika is nog niet in kultuur gebracht.

Met koortsige haast wordt die kultuur ter hand genomen.

En wie haast heeft, mint de rechte lijn.

Dat is logisch.

Doch het wordt vanzelf ook kubistisch.

Men beoordeelt een volk echter niet naar een oogenblik, maar naar eeuwen. Wat in een natie schuilt, wordt minstens pas na een paar honderd jaar openbaar. En tracht men nu zoo ver vooruit te zien, dan is het niet te gewaagd aan Amerika een Perikles-periode te profeteeren.

Wie niet zelf in Amerika geweest is, heeft eenvoudig geen idee van de Amerikaansche volkskracht.

Voorloopig houde men echter bij zijn oordeel alleen met logische factoren rekening.

De praktische logika worde hier ruim toegepast. Wat een logika zit er niet in de historische ontwikkeling van New-York.

Ge begrijpt, waarom alles zoo moest uitgebouwd.

New-York, toen het nog Nieuw-Amsterdam heette, werd gesticht op een eiland, het eiland Manhattan ingesloten door Hudson, East River en Harlem River. Op de punt van het eiland bij de zee leefden de oorspronkelijke kolonisten.

Toen echter de stad zich uitbreidde moesten eerst de woonhuizen, daarna de winkels de vlucht nemen. Het werd enkel zakendistrict. Weder werd de ruimte te klein. Verderop was alles volgebouwd. Dan maar de hoogte in. Zoo ontstonden de skykrapers.

Noordelijk van Wallstreet en de andere straten, die alleen kantoren dulden op haar grond, moest wel de kleinhandel zich vestigen aan den drukken havenkant, groothandel en fabriek meer in het midden en arbeiderswoningen aan de Oostzijde.

Nog meer Noordwaarts kreeg de stad verruiming. Hier verrezen hotels, de betere winkels, gebouwen voor industriële ondernemingen, schouwburgen en aan de oevers van beide rivieren „ruim gelegen” woningen. In vijftien jaar tijds heeft dit stadsdeel zich van de 42ste tot de 59ste straat uitgebreid. Gedurig worden er ter ontlasting van het Business-district meer kantoren ingericht. Ook dit land zich verstaan.

Noodzakelijk gevolg hiervan is, dat het woon-district nog meer naar het Noorden wordt verlegd.

Ook aan de overzijden der rivieren moesten vanzelf steden als uit den grond oprijzen.

Dit logische nu maakt, dat men in New-York betrekkelijk spoedig den weg weet. Er zijn straten b.v. waar men de kledingmagazijnen als opgehoopt ziet. Dezelfde branches hebben zich dikwijls geconcentreerd in een paar straten.

Een eigenaardigen sleutel heeft men om te weten, waar een bepaald nummer in een der lange Avenues of straten te vinden is.

Moet men in de Vijfde Avenue, zeg op no. 830 zijn, men gebruikt even den sleutel en dadelijk is men ervan op de hoogte, waar men precies wezen moet.

Zoo iets is natuurlijk alleen maar mogelijk in een stad, die wiskunstig, logisch is gebouwd.

HEPP.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

Onze rubriek.

Sinds de oprichting van „De Reformatie” lag het in het voornemen, zoo geregeld als met het oog op de plaatsruimte zulks mogelijk was, ook in een rubriek over „opvoeding en onderwijs” artikelen te plaatsen.

Af en toe zijn er stukken van dien aard verschenen, maar tot een geregelde verzorging van artikelen kwam het niet.

Thans hopen we evenwel een begin te maken met de uitvoering van het aloude plan.

Aan ondergeteekende is de verzorging dezer rubriek opgedragen, en hij is zoo gelukkig te kunnen mededeelen, dat eenigen, die op het terrein van School en Opvoeding een goeden naam onder ons hebben, hun medewerking voor deze rubriek toezegden.